

Binnen de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid bestond er bij enkele fracties de behoefte om over het op 27 november 2010 uitgezonden tv-programma de Grote Pensioenroof enkele vragen en opmerkingen aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voor te leggen.

De vragen en opmerkingen zijn op 17 december 2010 aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voorgelegd. De vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft de minister verzocht deze vragen in januari 2011 te beantwoorden, met het oog op een begin februari te voeren algemeen overleg.

De voorzitter van de commissie,
Van Gent

Adjunct-griffier van de commissie,
Esmeijer

I. Vragen en opmerkingen

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met veel interesse de uitzending van KRO Reporter bekeken. Zij zijn van mening dat, met name op het gebied van de wijze van communicatie door de pensioendeskundigen, de uitzending enkele ontluisterende passages bevat. Daarom hebben zij enkele vragen hierover aan de regering.

1. Hoe oordeelt de minister over deze uitzending?
2. Is de minister met de leden van de VVD-fractie van mening, dat proactieve communicatie juist nu van cruciaal belang is?
3. Juist in deze situatie is vertrouwen van cruciaal belang. Deelt de minister de opvatting dat te allen tijde het gehele verhaal verteld dient te worden? Bijvoorbeeld: het enkel vertellen dat het pensioenvermogen zo hoog is betekent niks, zeker niet omdat de verplichtingen ook nog nooit zo hoog zijn geweest. Dergelijke formuleringen zetten de pensioendeelnemers op het verkeerde been.
4. Is de minister van mening dat aan deelnemers aan pensioenfondsen – nog actiever dan nu – duidelijk gemaakt moet worden dat het pensioen een risicovol financieel product is? Dat de beloofde bedragen niet (altijd) met 100% zekerheid uitbetaald kunnen worden. Hoe zit de minister zijn rol daar in?
5. DNB geeft aan dat de pensioenfondsen de risico's van de beleggingsportefeuille onvoldoende in kaart hebben. Is de minister voornemens om hier aan wat te gaan doen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat?

Opmerkingen en vragen van de leden van de PvdA-fractie

De grote Pensioenroef heeft een aantal vragen opgeroepen bij de leden van de PvdA-fractie.

6. Allereerst wordt beargumenteerd dat door het boven de markt hangen van belastingwetgeving sinds eind jaren tachtig, de reserves van pensioenfondsen zijn «verkwanseld» (woorden van Frits Bosch). Kan de minister garanderen dat nooit meer gedreigd zal worden met dit soort maatregelen?
7. Door het boven de markt hangen van deze belastingwetgeving hebben de pensioenfondsen allerlei regelingen opgetuigd die ervoor moesten zorgen dat ouderen eerder konden stoppen met werken. Op dit moment is de problematiek juist andersom en moeten de ouderen juist meer mogelijkheden krijgen om te blijven deelnemen op de arbeidsmarkt. Het Pensioenakkoord onderschrijft deze noodzaak, onderschrijft de minister deze logica ook?
8. In het programma wordt aangegeven dat er in het verleden niet goed is gecommuniceerd over de zekerheden van pensioenen. De AFM heeft inmiddels laten weten voorstander te zijn van de invoering van een financiële bijsluiter bij het pensioenoverzicht. Is de minister bereid dit in te voeren?
9. In het programma wordt een aantal specialisten (zoals Theo Kocken) gevraagd hoe de pensioenfondsen moeten herstellen van de problemen. Theo Kocken haalt hierbij zelfs de Sinking Giant theorie aan die betekent dat er bij pensioenfondsen op termijn geen geld meer overblijft voor de jongeren als er niet snel maatregelen genomen worden. In vergelijking met de opvattingen van andere pensioendeskundigen behoort Kocken hiermee tot de hardliners, maar zelfs hij geeft aan dat er geleidelijke en sociale maatregelen genomen moeten worden om te herstellen. De maatregelen die DNB voorstelt (in een keer terug naar het herstelpad) zijn minder geleidelijk. Wat is de reactie van de minister hierop?

10. De vertegenwoordiger van het ABP geeft er blijk van slecht op de hoogte te zijn van standaard investeringstheorie (ze zegt «met minder risico meer rendement»). Wat is de reactie van de minister hierop?

Opmerkingen en vragen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA fractie zijn bijzonder geschrokken van de uitspraken zoals die gedaan zijn in dit programma. Zij willen graag een goed beeld krijgen van de huidige situatie ten aanzien van de pensioenfondsen. Zij zullen dan ook graag de volgende vragen willen stellen.

11. In het programma wordt verscheidene keren opgemerkt dat het huidige pensioenstelsel de huidige generatie ouderen disproportioneel zou bevoordelen. De tekorten komen terecht bij de toekomstige generaties. De tekorten worden niet opgevangen maar doorgeschoven. Er wordt ook gezegd dat de jongeren een garantiepotje vormen voor de gepensioneerden. Hoe kijkt de minister tegen deze ongelijke generatieverdeling aan? In hoeverre is dit beeld correct?
12. Hoe staat de minister tegenover de uitspraak dat het pensioenfonds een omgekeerd pyramidefonds zou zijn geworden? In hoeverre worden bijvoorbeeld op een gegeven moment in de toekomst de uitkeringen nog alleen maar gedekt door de kapitaaloverdrachten?
13. Dhr. Frijns heeft gesteld dat «Als er maar vertrouwen is op de financiële markten, dan is er geen probleem». In hoeverre is het inderdaad wenselijk geweest dat dit als uitgangspunt werd gehanteerd? Zou er niet meer naar stresssituaties moeten worden gekeken?
14. Er wordt in het programma gezegd dat er met minder risico meer rendement kan worden behaald. Dit is een slogan van ABP geweest. Wat vindt de minister van een dergelijke uitspraak in het communicatiebeleid van een pensioenfonds? Hoe kan de toezichthouder een dergelijke niet realistische uitspraak eigenlijk toestaan? Op welke wijze is hier vanuit het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid naar gekeken?
15. Een aantal malen komt in het programma naar voren dat de pensioenfondsen nog nooit zoveel geld in kas gehad, maar ook nog nooit zoveel problemen hebben gekend. Hoe staat de minister daar tegenover?
16. Dhr Frijns stelt in het programma dat er van buitenaf in zal moeten worden gegrepen. Wat zijn volgens de minister de mogelijkheden om dit te doen?
17. In het programma wordt opgemerkt dat veel pensioenfondsen in 2005 een «rentehedge» hadden om zich te beschermen tegen de risico's van een dalende rente. Zo ook bijvoorbeeld het in de uitzending genoemde Pensioenfonds mediadiensten. In de afgelopen jaren zouden dergelijke beschermingsconstructies zijn ontmanteld. Weet de minister hoeveel pensioenfondsen dergelijke rentehedges hebben gehad? Waarom zijn deze ontmanteld?
18. In het programma wordt gesuggereerd om in de pensioenpolis nadrukkelijk te vermelden dat rendementen die behaald zijn in het verleden geen garantie voor de toekomst zijn. Hoe staat de minister hier tegenover?
19. Macro-econoom Frits Bos stelt dat pensioenfondsen in de jaren negentig enorme dekkingsgraden hadden. Zelfs nog voordat de goede beleggingsjaren nog moesten komen van eind jaren negentig. De pensioenpotten zijn volgens hem in die jaren afgeroomd. Zo zijn er lange premieholida's geweest tot aan het begin van deze eeuw. Bedrijfstakpensioenfondsen zouden geld hebben laten terugvloeien naar de bedrijven, hetgeen ten goede van de winst zou zijn gekomen (en de bestuurders). Ook mochten veel

- werknemers van 55 jaar en ouder vervroegd met de VUT. Wat is de mening van de minister over deze punten?
20. Volgens dhr. Frijns zou er alleen al bij ABP een bedrag van EUR 25 mld onttrokken zijn (naar aanleiding van de onder 19 genoemde punten). Wat is de mening van de minister hierover?
 21. Volgens dhr. Bos zou er een belegd vermogen bij pensioenfondsen kunnen zijn geweest van EUR 1500 mld (in plaats van het huidige bedrag van circa EUR 750 mld) als er geen sprake was geweest van de verschillende eerder genoemde afomgingen. Hoe staat de minister daar tegenover?
 22. In aanvulling op vraag 19. De buffers van pensioenfondsen zouden zijn gebruikt omdat er een dreiging van een wetsvoorstel boven de markt zou hebben gehangen. De dreiging van fiscale maatregelen. Men zou de risico's onderschat hebben. Wat is de mening van de minister op dit punt?
 23. Mevrouw Kellerman (DNB) zegt dat er opnieuw naar de tekentafel moet worden gegaan om een beter pensioenstelsel te ontwikkelen. Wat vindt de minister daarvan? Welke stappen daartoe worden er ondernomen?

Opmerkingen en vragen van de leden van de SP-fractie

24. Is het waar dat de overheidswerkgever in de orde van grote 25 miljard te weinig heeft afgedragen aan het pensioenfonds ABP en of zijn voorgangers? Zo nee, hoe hoog is dat bedrag wel? Waaruit blijkt of er altijd door de overheid een kostendekkende premie is afgedragen.
25. Kan de minister een reconstructie geven van de besluitvorming die uiteindelijk heeft geleid tot de instelling van het ABP en welke bedragen er bij die besluiten zijn overgedragen aan het ABP dan wel niet zijn overgedragen aan het ABP en op welke gronden dat is gebeurd?
26. Heeft de Algemene Rekenkamer onderzoek gedaan naar de privatisering van het ABP en de besteding van bedragen die daarmee gemoeid waren? Wat waren de bevindingen?
27. Wil de minister een overzicht geven vanaf 1960 tot heden met jaarlijkse gegevens over de betaalde pensioenpremie door werkgever en werknemers samen aan het ABP, de verdeling over werkgevers en werknemers, de hoogte van de kostendekkende premie voor dat jaar en de dekkingsgraad in dat jaar?
28. In welke ondernemingsfondsen en bedrijfstakken zijn in de 80-er en 90-tiger jaren premievakanties, premieverlagingen en/of terugbetalingen aan de werkgever geweest? Wat zou de dekkingsgraad van die fondsen nu zijn geweest als dat niet was gebeurd? Wil de minister voor deze fondsen dezelfde gegevens publiceren als gevraagd voor het ABP in de vorige vraag?

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

29. Er is een zekere spanning tussen lage arbeidskosten en solide pensioenen. In de jaren 90 waren bestuurders van pensioenfondsen en de CAO-onderhandelaars bij werkgevers en werknemers vaak dezelfde mensen. Is het nog steeds zo dat bestuurders van pensioenfondsen ook CAO-onderhandelingen kunnen voeren? Kan de minister inschatten hoe vaak dit voorkomt?
30. Klopt het dat er veel pensioenkapitaal is uitgegeven aan VUT-regelingen, eindloonregelingen, uitkeringen aan ondernemingen en premievakanties? Klopt de constatering in de reportage dat als dit niet gebeurt er nu zo'n 1500 miljard in kas was geweest in plaats van 750 miljard?

31. Onder welke voorwaarden mag in de huidige situatie een onderneming geld onttrekken uit een pensioenfonds? Kan de minister inschatten hoeveel geld onderneming in het verleden hebben onttrokken? Kan de minister ook inschatten hoe vaak zij geld hebben bijgestort? Wat zijn de voor- en nadelen van het verbieden van onttrekken van geld uit pensioenfondsen door ondernemingen?
32. Wat is er gedaan met de kritische geluiden die er ook in die tijd waren over de structurele financiële problemen van pensioenfondsen (zie bijvoorbeeld de brief van Pensioen- & Verzekeringskamer (PVK) van 30 september 2002)?
33. Welke lessen zijn er uit het verleden geleerd en welke concrete maatregelen zijn hiervan het gevolg geweest?

Opmerkingen en vragen van de leden van de GroenLinks-fractie

34. In de uitzending van KRO kwam duidelijk naar voren dat in het verleden en recentelijk misleidende uitspraken door directeuren van pensioenfondsen zouden zijn gedaan. Wat vindt de minister van deze suggestie van de KRO? Zo ja, heeft de minister maatregelen getroffen om misleidende uitspraken van directeuren te voorkomen?
35. Hoe ziet de minister het voorstel dat in de uitzending naar voren kwam om een financiële bijsluiter te voegen bij instroom bij pensioenfondsen met daarin een goede analyse van de gedragen risico's?
36. Hoe ziet de minister de stelling, gedaan in de uitzending door de heer Bosch, dat de aankondiging van «De wet op de heffing vermogensoverschotten van pensioenfondsen» voor een negatief effect heeft gezorgd op de dekkingsgraden van pensioenfondsen en dat de dekkingsgraden anders nu nog ruim voldoende zou zijn geweest? Wat verstond het wetsvoorstel destijds onder vermogensoverschotten? Welke bestemmingen heeft dit afgeroomde geld destijds gekregen? Klopt de uitspraak van de heer Bosch dat het afgeroomde geld de winsten van bedrijven heeft verhoogd en daarmee ook de bonussen van de directeuren?
37. In de uitzending werd door mevrouw Kellerman gesteld dat het beleggingsbeleid van pensioenfondsen in het verleden ver onder de maat was. Welke maatregelen worden in de toekomst genomen om het beleggingsbeleid te controleren? En kan de minister bevestigen of De Nederlandse Bank stappen heeft genomen tegen slecht functionerende pensioenfondsen destijds en nu?

II. Reactie